

حقوق حیوانات

برای حمایت از حیوانات داوطلب باشید

سپهر سلیمی

● در روزهای گذشته روز جهانی فعالیت داوطلبانه را در تقویم داشتیم. راست این است که حفاظت از محیط زیست و حمایت از حیوانات، اقدامی فراتر از توان تعدادی سازمان دولتی و غیردولتی و چند هزار فعال این حوزه است. افزایش نیروهای داوطلب و مسئولیت‌پذیری شهروندان از الزامات کاهش مشکلات این حوزه است. اینترنت و شبکه‌های اجتماعی با وجود همه خدمات آن، فضایی را به وجود آورده که متأسفانه برخی افراد به‌جای کنش حقیقی و اثرگذار در جهت حمایت از حیوانات، در فضای مجازی با لایک و کامنت واکنش نشان می‌دهند. شهروندان باید نقشی فراتر از لایک یا امضاکردن یک کمپین اینترنتی داشته باشند. در این یادداشت توصیه‌هایی برای شهروندانی که دوست دارند در این حوزه نقش مؤثری داشته باشند، آمده است؛ همیشه اولین پیشنهاد این است که عضو یک سازمان غیردولتی محیط‌زیستی شوید. در آنجا می‌توانید فعالیت‌های مؤثری برای کاهش یا حل مشکلات محیط‌زیستی داشته باشید. ضمن اینکه کار گروهی و در قالب سازمان‌های غیردولتی مختلف می‌تواند بخش‌های بیشتری از جامعه را تحت پوشش قرار دهد. با هر تخصص و شرایطی مطمئن باشید حضورتان مؤثر است. برای پیداکردن گروه مورد نظر در محل زندگیتان، با اداره محیط زیست شهرتان، بخش مشارکت‌های مردمی تماس بگیرید. حافظ محیط زیست باشید. حمایت از حیوانات بدون حفاظت از محیط زیست بی‌معنی است. در بحث‌ها و مجالس دوستانه و فامیلی درباره محیط زیست و حمایت از حیوانات صحبت کنید. اقوام و دوستانتان را به حفاظت از محیط زیست و عضویت در گروه‌های حقیقی و مجازی محیط‌زیستی دعوت کنید. سعی کنید تا جای ممکن کمترین آسیب را به محیط زیست و حیوانات وارد کنید. غذای گیاهی و مصرف گوشت و دیگران را به مصرف غذای گیاهی و اجتناب از مصرف فرآورده‌های حیوانی دعوت کنید. غذای حیوانی علاوه بر کشتار دهه‌ها میلبارد حیوانات، افزایش گازهای گلخانه‌ای و تغییرات اقلیمی مؤثر است. کم مصرف کنید. از صنعت مد پیروی نکنید. در مصرف انرژی در محیط کار و خانه سخت‌گیر باشید. اگر مشکل محیط‌زیستی دیدید، به‌جای لایک‌کردن و ردشدن، برای حل آن اقدام جدی کنید. حل مسئله را از مقامات دولتی، نمایندگان مجلس و شورایی شهر مطالبه کنید. با دفتر پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه یا یک وکیل دادگستری برای پیگیری قضائی مشورت کنید. اگر عضو سازمان غیردولتی باشید شرایط برای پیگیری قانونی بیشتر فراهم است. هرجا مشکلی یا تخلفی در زمینه حفاظت از محیط زیست و حیوانات دیدید، سعی کنید آن را مستند کنید. تصاویر را همراه با توضیحات در شبکه‌های اجتماعی منتشر کنید. منتظر تهیه گزارش از سوی رسانه‌ها نباشید. در تهیه و انتشار خبر منصف و راست‌گو باشید. اعتماد عمومی بزرگ‌ترین سرمایه فعالیت اجتماعی است. اگر جایی دیدید حیوانی مورد آزار قرار گرفته یا هر اقدام ضدمحیط‌زیستی در حال وقوع است، ضمن اطلاع‌رسانی، خودتان همراه دوستانتان اقدام کنید. با احترام به قانون و رعایت شرایط تخصصی، برای کمک وارد عمل شوید. اگر در آن زمینه تخصصی ندارید حتماً از کارشناسان و افراد باتجربه کمک بگیرید. سعی یابانی اینکه امیدوار، صبور و مقاوم باشید و سخی کنید اطلاعات خود در زمینه حفاظت از محیط زیست و حمایت از حیوانات را به‌روز نگه دارید. به قضاوت دیگران، بهانه‌گیری‌ها و سخنان نامیدکننده اهمیت ندهید. باور داشته باشیم هر تلاشی در این حوزه مهم و لازم است. به‌جای ابراز ناراحتی و تاسف، شمع‌ی باشید در تاریکی.

هدشار هوشناسی نسبت به تشدید آلودگی هوای تهران و اراک

● شرق:سازمان هوشناسی با صدور هشدار زردرنگ از پایدارک و سکون جو و در نتیجه آلودگی هوا در تهران و اراک از شروع هفته آینده خبر داد. سازمان هوشناسی با صدور هشدار زردرنگ از پایداری هوا از شنبه (۲۰ آذر) تا یکشنبه (۲۱ آذر) در شهرهای تهران و اراک خبر داد. بر اثر وقوع این پدیده مخاطراتی مانند سکون نسبی در جو، همراه با افزایش غلظت آلایندها و کاهش کیفیت هوا قابل انتظار است. در صورت عدم کنترل منابع آلاینده (ثابت و متحرک) افزایش شاخص کیفیت هوا تا حد ناسالم برای گروه‌های حساس و در مناطق صنعتی و پرتردد، احتمال افزایش شاخص کیفیت هوا در حد ناسالم برای تمام گروه‌ها وجود دارد. در این شرایط جوی پرریش از هرگونه رفت‌وآمد غیرضروری در سطح شهرها، به‌ویژه برای سالمندان، کودکان و افراد باسابقه بیماری، پرریش از فعالیت‌های فیزیکی و ورزشی در فضای باز و مدیریت مصرف سوخت‌های فسیلی و زمان فعالیت واحدهای صنعتی باید در اولویت قرار گیرد. هشدار زردرنگ به معنای این است که پدیده‌ای جوی رخ خواهد داد که ممکن است در سفرها و انجام کارهای روزمره اختلالی را ایجاد کند.

سند ملی حمایت از حقوق کودکونوجوان باعث چالش‌های بیشتر این حوزه می‌شود

عقب‌گرد با شعار اسلامی‌کردن حقوق کودکونوجوان

نسنترن فرخه؛ رئیس‌جمهور جدی پیش‌سند ملی حقوق کودک و نوجوان را برای اجرا به دستگاہ‌ها ابلاغ کرد، سندی که نگارندگانش ادعا دارند می‌تواند جایگزین خوبی برای پیمان‌نامه کنوانسیون حقوق کودک و نوجوان شود. این در حالی است که طبق نظر بسیاری از فعالان حوزه کودک، این سند ایراداتی اساسی دارد که حتی منجر به آسیب بیشتر به کودکان خواهد شد. یکی از آسیب‌های اساسی این سند، تفکیک بین کودکان از نظر مذهب، جنسیت و قومیت است. کودگانی که جزء بی‌دفاع‌ترین سازمان‌ها گروه‌های جامعه محسوب می‌شوند و قانون باید حامی جدی آنها باشد، اما گاه مفاد پیمان‌نامه کنوانسیون هم به درستی برای آنها اجرا نمی‌شود و حالا حرف از بسندی ملی یا رویکرد خاصی از اسلام است که احتمال افزایش چالش‌های این حوزه را در پی دارد.

فرشید یزدانی، جامعه‌شناس، به این نکته اشاره می‌کند که «وقتی عنوان ملی در میان می‌آید رویکرد باید در جهت انسجام باشد نه در جهت انشقاق؛ در حالی که این سند کاملاً نگاه انشقاق‌آمیز در تفکیک مذهبی و مخصوصاً جنسیتی، قومی و قبیله‌ای بین کودکان دارد. همچنین بحث نخبه‌گرایی هم در این سند دیده می‌شود، در صورتی که نباید هیچ تفکیکی بین کودکان اتفاق بیفتد. این سند که ملی است اما ویژگی‌های یک سند ملی را هم ندارد. توصیه‌هایی است از طرف یک نگاه محدود در جامعه که باعث یک گام جدی به عقب می‌شود و آسیب‌های بیشتری را به حوزه کودک وارد خواهد کرد».

این در حالی است که پیمان‌نامه حقوق کودکان که صحت‌هایی مطرح است تا سند ملی حقوق کودک و نوجوان جای آن را بگیرد، در تلاش بر انسجام مذاهب و قومیت‌های مختلف کودکان برآمده؛ موضوعی که زهرا رحیمی، عضو هیئت‌مدیره شبکه یاری، به آن اشاره می‌کند و می‌گوید: «در تدوین کنوانسیون حقوق کودک، کارشناسان مربوطه سعی کرده‌اند روی اشتراکات ادیان، فرهنگ‌ها و آداب و رسوم ملت‌ها تدقیق کنند تا اجماع حداکثری را از طرف اغلب کشورها کسب کنند؛ اما متأسفانه می‌بینیم سندی غیرکارشناسی که مشخصاً توسط افراد غیرمتخصص و غیرکارشناس تدوین شده به جای آن ارائه می‌شود». این سند ملی که سعی بر اسلامی‌کردن حقوق کودک و نوجوان دارد، در بخش حقوقی‌هم دارای ایراداتی است که در زمان‌شفاخواه، مشاور حقوقی شبکه یاری، در بین صحبت‌هایش به آن اشاره می‌کند: «تنها چیزی که در این سند به چشم می‌خورد، این است که به دنبال اسلامی‌کردن قوانین حاکم بر حقوق کودک بودند که اغتشاش‌عجیبی به همراه داشته است. الان در مورد اعدام کودکان ۱۸ سال و ۱۸ سال و به‌طور کلی درخصوص سن مسئولیت کیفری با چالش مواجه هستیم، همچنین در مورد کودکان بدون شناسنامه که آمار بسیار بالایی از آنها در سیستان‌وبلوچستان هستند، دچار خلأ قانونی جهت رفع آن هستیم. بنابراین انتظار داشتیم در مورد چند مسائلی تعیین تکلیف می‌کردند، به جای آنکه به دنبال اسلامی‌کردن حقوق کودک و نوجوان باشند؛ صرفاً به دنبال این بودند تا مواضع خودشان را آن‌هم از جانب یک بینش خاص اسلامی، به تصویب برسانند». همچنین فاضلمیدی، جزء محققین و مدرسنس حوزه علمیه قم است. بنابراین بهتر است ما اسلام را در پی‌سوند هر چیزی قرار ندهیم. وقتی اسلام را در کنار هر چیز قرار دهم، قرائت‌های مختلفی از آن به وجود می‌آید».

این سند بدون تفسیر از ارزش‌های اسلامی است
شیمو زروایی، مدیرعامل شبکه یاری، با اشاره به مفاد بسیاری در سند که متناقض با پیمان‌نامه حقوق کودک هستند، می‌گوید: حدود ۴۰ تشکل عضو شبکه یاری هستند و با وجود برخی تفاوت در رویکردها، همه بر اصول پیمان‌نامه توافق دارند. در صورتی که این سند اصل عدم تبعیض پیمان‌نامه را نقض می‌کند و در واقع کودکان را نادیده می‌گیرد؛ چون کُنه آن به جای حق‌مروبرودن درباره کنترل است. کمیته اجتماعی و مشاوران حقوقی شبکه یاری این سند را بررسی و نقد کرده‌اند و معتقدند حقوق کودکان از جمله کودکان دارای معلولیت، کودکان مهاجر و در وضعیت ناآرام و مذهب و تنوع‌های جنسیتی نادیده گرفته شده است.

وی ادامه می‌دهد: تأکید سند بر عبارات مبهم و غیرحقوقی بر اساس آنچه بدون تفسیر ارزش‌های اسلامی خوانده شده است، جهان‌شمولی پیمان‌نامه را ندارد. همچنین در این سند از فعالان و کارشناس‌های حوزه کودک استفاده نشده و در صورتی که شورای عالی انقلاب فرهنگی در جایگاه قانون‌گذار نیست ولی در جایگاه قانون‌گذاری این سند را نوشته است؛ در حالی که اگر قرار بود سند تعیین شود باید به شکل مشارکتی انجام می‌شد. این فرد فعال در شبکه یاری با اشاره به وضعیت کنوانسیون حقوق کودک و نوجوان در کشور اضافه می‌کند: حقوق کودکان را باید در وضعیت اکنون کشور و برای آشناری که از آن محروم شده‌اند معنا کنیم. نباید فقط حقوق کودکان را به صورت خنثی تکرار کرد، بلکه باید به این سؤال پاسخ داد که کدام گروه از کودکان، چرا و از کدامیک از حقوق‌شان محروم شده‌اند.

وی می‌گوید: آیا همه کودکان با آموزش‌های رایگان و باکیفیت دسترسی دارند؟ حق بقا، حق حیات، هویت و مسائل دیگر که در پیمان‌نامه هست، همه تأمین است؟

جامعه

جواب این موضوع نیاز به تخصص کارشناسی هم ندارد، به صورت ساختاری کودکانی هستند که از بخش زیاد نیازهایشان محروم هستند.

در سندنایاسخی درباره مشکلات روز کودکان نمی‌یابیم

زهرا رحیمی، عضو هیئت‌مدیره شبکه یاری، درباره نحوه تدوین سند ملی حقوق کودک و نوجوان می‌گوید: بحث‌های حقوق انسانی اصولاً باید ماهیت فرادینی، فراملتی، فراقومی و فراجنسیتی داشته باشد. وقتی یک انسان متولد می‌شود، به‌خاطر انسان، ماهو انسان دارای حقوق ذاتی است. این حقوق دارای فیلترگذاری نیست؛ چون اگر فیلترگذاری شود، دیگر حقوق انسان نیست، حقوق کودک نیست؛ مثلاً حقوق کودک مذکر، سیاهی یا عرب است. جدا از اینکه این‌گونه فیلترگذاری ممکن است مشکلات‌ها را بیشتر کند، اصولاً باید گفت این محدودکردن‌ها ماهیت حقوق را زیر سؤال می‌برد؛ چراکه حقوق کودک یعنی حقوق فردی که زیر ۱۸ سال است بدون در نظرگرفتن سایر پیوندها، حقوقی که برای تمام انسان‌های متولدشده در آن کشور، باید یکسان باشد و دولت‌ها، تنها وظیفه دارند ضمانت اجرایی و بستر مناسب برای تحقق آن را آماده کنند.

او ادامه می‌دهد: در تدوین کنوانسیون حقوق کودک، کارشناسان مربوطه سعی کرده‌اند روی اشتراکات ادیان، فرهنگ‌ها و آداب و رسوم، ملت‌ها تدقیق کنند تا اجماع حداکثری را از طرف اغلب کشورها کسب کنند. پس کنوانسیون، سقف حقوق کودکان نیست، نقطه اشتراک و کف حقوق آنهاست؛ بنابراین جامعیت خوبی دارد و اکنون خیلی وقت است فعالان حوزه کودک منتظرند تا به جای قلب ماهیت با جایگزین‌سازی، مستقیم سر اصل مطلب رفته و برنامه اقدام تحقق بندهای کنوانسیون به جامعه عرضه شود، اما متأسفانه می‌بینیم سندی غیر کارشناسی که مشخصاً ازسوی افراد غیرمتخصص و غیرکارشناس تدوین شده و به جای آن ارائه می‌شود. رحیمی در پاسخ به اینکه شورای عالی انقلاب فرهنگی از کارشناسان حوزه کودک مشورتی گرفته یا نه، اضافه کرد: در مقدمه باید به این نکته توجه شود که شورای انقلاب فرهنگی همان‌گونه که در نامش مطرح است، صلاحیت اظهارنظر در امور مرتبط با فرهنگ را دارد. سؤال اول اینجاست که اصولاً آیا حقوق کودک امری فرهنگی است یا ماهیت قومی‌ای و تخصصی دارد؟ پس آیا این شورا اصلاً صلاحیت ورود به حقوق کودک را دارد؟ گرچه برخلاف امر مرسوم، اسامی افراد و کارشناسانی که سند را تدوین کرده‌اند و تخصص آنها در هیچ کجای سند ذکر نشده، اما از محتوای سند این‌طور به نظر می‌رسد که کار کارشناسی مناسبی روی بندهای سند نگرفته است که مهم‌ترین تقیصه سند این است که پاسخی درباره مشکلات روز کودکان در آن نمی‌یابیم. سند در بعضی بخش‌ها دارای مضمون‌ها یا تم نصایح اخلاقی است و در برخی مسائل مهم نظیر دادرسی اطفال، به قوانینی ارجاع داده که پیش‌تر هم وجود داشته است، بدون اینکه قدمی رو به جلو برداشته شود. اما نکته مهم خلاصه‌هایی است که ناشی از سکوت سند درباره مسائل مهم و متلاپه کودکان در جامعه است. درباره کودکان مهاجر، کودکان محروم از تحصیل، کودکان فاقد اوراق هویتی، ازدواج کودکان، اعتیاد کودکان و سایر مسائل حد کودکان، متأسفانه هرچه یک فعال این حوزه وقت می‌زند، نقطه امید، در این سند پیدا نمی‌کند. او ادامه داد: در کل به عقیده بنده، ازدیاد سندها و متون جز ایجاد سردرگمی بیشتر، امروز کمکی به وضعیت کودکان نمی‌کند. نیاز امروز ما برنامه اقدام و عمل است به همین قوانین موجود در زمینه کودک، به‌ویژه کنوانسیون حقوق کودک که در کشور ما مصوب مجلس بوده و دارای وجاهت قانونی لازم برای اجرا است.

در سندن از منظر ایدئولوژیک و سیاسی به حوزه کودک نگاه کرده‌اند
رضا شفاخواه، مشاور حقوقی شبکه یاری و فعال حقوق کودکان، درباره اجرایی‌نشدن بخش زیادی از بندهای پیمان‌نامه حقوق کودک می‌گوید: برخی به‌دنبال این هستند تا ایران از یک سری کنوانسیون‌های بین‌المللی که دولت آن را امضا کرده و موظف به رعایت آن است، خارج شود و این پیمان‌نامه‌ها را به محاق ببرند؛ به این منظور و با این ادعا که این کنوانسیون‌ها مطابق با موازین اسلامی نیستند، دربی تصویب سندها و منشورهایی برخاسته از نوع نگرش خاص اسلامی خود هستند؛ مثلاً همان‌طور که می‌دانیم قوه قضائیه ایران حقوق بشر را در معنی عام کلمه و آن چیزی که مورد تأیید سازمان ملل

و جوامع جهانی است، قبول ندارد و دم از حقوق بشر اسلامی می‌زند، درحالی‌که اصلاً چنین چیزی به‌لحاظ حقوقی محلی از اعراب ندارد، بلکه یک پیمان‌نامه باید جهان‌شمول باشد و همه افراد را شامل شود؛ یعنی تمام انسان‌ها فارغ از نژاد، ملیت، دین و آیین به رسمیت شناخته شوند و حقوق انسان بماهو انسان به رسمیت شناخته شود. بنابراین پیوندها و پیوندهای قومی، نژادی و مذهبی یک پیمان‌نامه را از حالت جامعیت و شمولیت خارج می‌کند. باید توجه داشته باشیم که با پیوستن دولت ایران به کنوانسیون حقوق کودک و تصویب قانون اجازه الحاق دولت ایران به این پیمان‌نامه در مجلس شورای اسلامی، مفاد این کنوانسیون به قانون تبدیل شده و لازم‌الاجرا است. بنابراین مستند به ماده ۹ قانون مدنی باید به شکل قانون به آن نگاه کرد و مرجع ملی حقوق کودک هم مشخصاً برای اجرای مفاد این قانون محدودکردن و نظارت بر رعایت آن ذیل وزارت دادگستری تشکیل شده است.

او در مورد سند ملی حقوق کودک و نوجوان که اخیراً به امضای رئیس‌جمهور رسیده است، ادامه می‌دهد: اساساً شورای عالی انقلاب فرهنگی صلاحیت تصویب چنین سندی را ندارد؛ چون تدوین چنین سند علاوه بر جنبش فرهنگی و پژوهشی، موضوعات دیگر همچون مسائل اجتماعی، حقوقی، روان‌شناسی و مسائل متنوع دیگر را باید دربر بگیرد و این در حالی است که شورای عالی انقلاب فرهنگی طبق آنچه در اساسنامه تشکیلش هم قید شده، درخصوص مسائل فرهنگی، آموزشی و پژوهشی صلاحیت قانون‌گذاری دارد. قانون‌گذار ایران به برخی نهادها مثل شورای عالی انقلاب فرهنگی اختیاراتی ازجمله تصویب دستورالعمل‌هایی را داده که به‌شروط رعایت حدود صلاحیت در حکم قانون است. قانونی که توسط هیچ نهاد دیگری غیر از خود آن مرجع قابل اصلاح و حذف نیست. حال سؤال این است که نهادی همچون شورای عالی انقلاب فرهنگی می‌تواند سند ملی کودک را با یک قانونی که در مجلس تصویب شده جایگزین کند؟ به نظر من خیر نمی‌تواند.

فکر نمی‌کنم هیچ قاضی یا مقام اجرایی حاضر باشد در مقام عمل به جای استناد به کنوانسیون حقوق کودک به مفاد سند ملی اشاره کند، بنابراین سند چنین جایگاهی را ندارد. گذشته از این نکته حائز اهمیت و جای تأسف است؛ آنجاست که به جای آنکه شورای عالی انقلاب فرهنگی به معضلات و آسیب‌های حوزه کودکان همچون زباله‌گردی و ازدواج زودهنگام که این روزها افزایش داشته یا شیوع کار کودک توجه کند، سندی را تهیه کرده که به شکل کلان نشان می‌دهد نگارندگان آن قدر از فضای مسائل اجتماعی و حقوقی حوزه کودک دور هستند و به نظر می‌رسد حتی با یک نظر فقهان حقوق کودک در تهیه و تدوین این سند مشورت نشده است.

این فعال حقوق کودک اضافه می‌کند: تنها چیزی که در این سند به چشم می‌خورد، این است که به‌دنبال اسلامی‌کردن قوانین حاکم بر حقوق کودک بودند که اغتشاشات عجیبی به‌همراه داشته؛ مثلاً فعالان این حوزه هم‌سالان تلاش کردند تا سن ۱۸ سال را که در کنوانسیون حقوق کودک به رسمت شناخته شده، به‌عنوان مرز کودکی و بزرگسالی به رسمیت بشناسانند و بگویند پایین‌تر از ۱۸ سال سن کودکی قلمداد می‌شود، درحالی‌که این سند به‌طورکلی چنین مسئله‌ای را زیر سؤال برده و ملاک پایان کودکی را همان بلوغ که شامل علامت جنسی است، در نظر گرفته است. این یک عقب‌گرد اساسی محسوب می‌شود. همان‌طور که می‌دانید این سند به امضای رئیس‌جمهور درآمده، بنابراین الان مانعی برای اجرایشدن آن وجود ندارد.

وی می‌گوید: الان درباره اعدام کودکان زیر ۱۸ سال و به‌طورکلی درباره سن مسئولیت کیفری با چالش مواجه هستیم. همچنین در مورد کودکان بدون شناسنامه که آمار بسیار بالایی از آنها در سیستان وبلوچستان هستند، دچار خلأ قانونی جهت رفع آن هستیم. بنابراین ما انتظار داشتیم در مورد چنین مسائلی تعیین تکلیف می‌کردند به‌جای آنکه به‌دنبال اسلامی‌کردن حقوق کودک و نوجوان باشند. صرفاً به‌دنبال این بودند تا مواضع خودشان را آن‌هم از جانب یک تفکرتی خاص اسلامی به تصویب برسانند؛ مثلاً با تفکیک میان مفهوم کودکی با نوجوانی در بخشی از سند شرکت نوجوانان در مخاصمات مسلحانه را ممنوع نکرده و تنها حضور کودکان را مجاز ندانسته، یعنی نوجوان‌ها می‌توانند در مخاصمات مسلحانه همچون شهید حسین فهمیده هم شرکت کنند، اما این مسئله به شکل عرفی در نظر گرفته خواهد شد.

سند در حوزه حقوق کودکان است. من فکر می‌کنم این

سند قابلیت اجرا نداشته باشد. به نظر می‌آید بیشتر از منظر ایدئولوژیک و سیاسی به حوزه حقوق کودک نگاه کرده‌اند و صرفاً سعی در اسلامی‌کردن موازین آن داشته‌اند تا اینکه تلاش کنند مسائل و معضلات کودکان را به‌درستی بررسی کنند و راهکاری برای آن ارائه دهند.

رویکرد این سند تفکیک بین کودکان است

فرشید یزدانی، جامعه‌شناس، با انتقاد از رویکرد تفکیکی ایجادشده بین کودکان در سند ملی حمایت از حقوق کودک و نوجوان می‌گوید: رویکرد حاکم بر این سند تفکیک‌کردن کودکان است. این سند ایرادهای جدی دارد ولی یکی از مهم‌ترین‌های آن همین موضوع است. در صورتی که وقتی عنوان ملی به میان می‌آید، رویکرد باید در جهت انسجام باشد و نه در جهت انشقاق، درحالی‌که این سند کاملاً نگاه انشقاق‌آمیز در تفکیک مذهبی و به‌ویژه جنسیتی، قومی و قبیله‌ای بین کودکان دارد. بحث نخبه‌گرایی هم در این سند دیده می‌شود، درصورتی‌که نباید هیچ تفکیکی بین کودکان اتفاق بیفتد. پس موضوع انشقاق‌گرایانه مهم‌ترین بحث این سند است. قابل ذکر است که ابداً این سند نمی‌تواند جایگزین مناسبی برای پیمان‌نامه کنوانسیون حقوق کودک باشد؛ چون گام بزرگی به عقب در حوزه کودک است.

وی ادامه می‌دهد: در این سند شخونت علیه کودکان به رسمیت شناخته شده است و فقط گفته شده تنبیه نباید به شکلی باشد که جای آن بماند و فریمز شود؛ یعنی نباید حالت جرم‌زا داشته باشد که بیهضمه فرد مرکب جرم شده است. طبیعتاً وقتی تنبیه جسمی وجود داشته باشد، تنبیه زبانی، کلامی، روحی و روانی هم در آن می‌تواند بکنجد، چون اینها معلول یکدیگر هستند. در این سند ترویج اعدام کودکان هم دیده می‌شود، نگاه مخرب به این مسائل دارد که حتی به‌صورت عمومی هم قابل پذیرش نیست، البته ادعای نویسندگان این است که سند بهتر از کنوانسیون حقوق کودک خواهد بود، اما هرچه ما خواندیم و جلورفتم این‌طور نبود.

یزدانی اضافه می‌کند: شورای عالی انقلاب فرهنگی در مقام قانون‌گذاری نیست و صلاحیت قانون‌گذاری ندارد. خیلی از حقوق‌دان‌ها هم روی این موضوع بحث کردند؛ بنابراین الزام قانونی برای اجرای آن وجود ندارد، در هر حال ایرادی در نظام موازی ما وجود دارد که آن نگاه تبعیض‌گرایانه است؛ به این شکل که کودکی داریم با سالی صد میلیون هزینه برای تحصیل و کودکی دیگر که حتی خرج خرید لوازم‌التحریر هم ندارد، اما این سند شکاف بین کودکان را بیشتر خواهد کرد، همچنین شکاف بین دختر و پسر چون خیلی تأکید دارد بری آموزه‌ها مخصوص جنس دختر و برخی مخصوص پسر است؛ همین فاصله اجتماعی را بیشتر می‌کند، در کنارش این تفاوت نخبه‌گرایی‌که وجود دارد یک رویکرد خشن و فاشیستی است که در نهایت باعث افتراق جامعه خواهد شد، همین انشقاق بین دختر، پسر، مسلمان و غیرمسلمان، باهوش و کم‌هوش وجود دارد.

این جامعه‌شناس ادامه می‌دهد: این سند که ملی است اما ویژگی‌های یک سند ملی را هم ندارد. وقتی می‌گوییم ملی نباید این تفکیک‌های قومی، ملی، مذهبی، جنسیتی در آن وجود داشته باشد. این سند توصیه‌هایی است از طرف یک نگاه محدود در جامعه که باعث یک گام جدی به عقب است که آسیب‌های بیشتری به حوزه کودک وارد خواهد کرد.

باید به شکل عرفی و عقلایی به حوزه کودک و نوجوان توجه کرد

فاضلمیدی، عضو مجمع محققین و مدرسنس حوزه علمیه قم، در پاسخ به سوآلی مبنی بر تأثیر اسلامی‌کردن حقوق کودک و نوجوان با سند ملی حقوق کودک و نوجوان می‌گوید: درباره اینکه اسلام به حقوق کودکان و نوجوان‌ها توجه دارد، منابع زیادی داریم و این‌طور نیست که اسلام به این مسائل بی‌توجه باشد. اما در دنیای امروز خیلی از آن احکام مربوطه که در فقه آمده قابل طرح نیست. تصور کنید یک پسر حق این را دارد تا کودک هشت‌ساله خود را به عقد مرد ۴۰، ۳۰ساله دربیارود؛ این همین که ولی کودک اجازه داد می‌تواند ازدواج کند. بنابراین مسئله حقوق کودک و نوجوان چیزی است که باید به شکل عرفی به آن عرفی و عقلایی نگاه کرد؛ زیرا در دنیای امروز مسائل کودک و نوجوان به‌گونه‌ای دیگر تعریف می‌شود که حتی گاهی با مسائل فقهی ناسازگار است؛ نمونه آن همین موضوع کودک‌همسری، او اضافه می‌کند: بنابراین بهتر است ما اسلام را در پی‌سوند هر چیزی قرار ندهیم. وقتی اسلام را در کنار هر چیز قرار دهم، قرائت‌های مختلفی از آن به وجود می‌آید؛ قرائت مختلف بین شیعه و سنی تا تفاوت‌ها در بین شیعه‌ها. بنابراین بسیار مشکل است که حقوق کودک اسلامی شکل گیرد. به هر حال نگاه دینی و مذهبی به این مقولات بی‌تأثیر بر شکاف بین مردم نخواهد بود. اگر این مسائل به شکل عرفی در نظر گرفته شود، اختلافی هم به وجود نمی‌آید.

میدی ادامه می‌دهد: بنابراین من شخصاً نمی‌پذیرم که ما مسئله‌ای را به شکل اسلامی تصویب کنیم. یکی از مشکلاتی که امروز در جامعه داریم، این است که همه کارها به نام دین صورت می‌گیرد که این درست نیست؛ از آنکه می‌گوید نگهداری سگ و گربه در خانه جرم خواهد بود و وارد حریم شخصی افراد می‌شود تا مسائل دیگر. این دولت که کارها را به اسم اسلام انجام می‌دهد، به نظر من اینها خراب‌کردن اسلام است. اگر برای بررسی مسائل به شکل عرفی و عقلایی جلو برویم، مثل همان کاری که در کشورهای دموکراتیک می‌کنند، می‌توانیم مواضع شیعه و سنی را با هم اختلافات جامعه کاهش پیدا می‌کند.

نگاه

مهروماه در جست‌وجوی گنجینه‌های جامعه‌محلی

● اواخر دی‌ماه ۱۳۹۸، باران‌های سیل‌آسا مناطق کوهستانی استان سیستان‌وبلوچستان را فروشست و سیل خط ساحلی را زیرورو کرد. «مؤسسه توانمندسازی زنان و کودکان مهر و ماه»، به‌عنوان پیکی امین و باتجربه از طرف مردم برای همراهی و همبستگی در مرحله گذر از رنج‌ها و کاهش آسیب‌ها به سوی مردم بلوچستان شتافت؛ به سوی مردمی که کمتر دیده می‌شوند، مردمی که بی‌سروصد، تاب‌آوری در زیر رگبار حوادث را آموخته‌اند. مهر و ماه با «پوشش همیاری با صندوق‌های کارآفرینی» به جست‌وجوی گنجینه‌ها و کوهراه‌های جامعه محلی شتافت؛ گنجینه‌هایی غنی که در جوامع محلی وجود دارند، اما دیده نمی‌شوند، مگر آنکه ریزش باران غبار از چهره آنان بنشیند و خورشید تابان، درخشش کم‌نظریشان را بازتاباند. بذر طرح «پوشش همیاری با صندوق‌های کارآفرینی» در زمین مناسب جوانه زد و به‌سرعت برنج‌زارهای حاشیه رودخانه سرباز قد کشید و این ممکن نمی‌بود مگر به مدد مشارکت دلگرم‌کننده جامعه محلی، از اعضای انتخابی شوراهات مسئولان دولتی، با همکاریان مستقیم صندوق کارآفرینی تا همه کسانی که در همه مراحل با ما یاری کردند. بخران کرونا سبب شد یکی از صندوق‌های کارآفرینی به کارگاه تولید صابون مایع تبدیل شود؛ طرحی ادغام‌یافته با رویکرد توسعه‌اپادار و جماعت‌محور با تکیه بر توانایی‌های مردم، استعدادها و امکانات جامعه محلی. تأسیس کارگاه تولید صابون، هم برای مقابله با کرونا و هم با هدف ارائه یک نمونه موفق تولید صنعتی در یک روستا به‌منظور ورود صنعت در منطقه انجام شد. صنعتی که علاوه بر تأمین نیازهای اولیه بهداشتی مردم، نگاهشان را از زمین و آسمان به دستان پرتوان و نیروی کار خودشان منتقل کند. توانایی و پیگیری اعضای این صندوق کارآفرینی سبب شد با تشکیل یک تعاونی تولیدی، در مدتی کوتاه همه مجوزهای لازم برای تولید و تأیید آزمایشگاه کنترل کیفیت اداره غذا و داروی دانشگاه علوم پزشکی ایرانشهر را بگیرد و اکنون برای اعلام ثبت تعاونی و حصول در روزنامه رسمی کشور، تنها منتظر گرفتن برند است. از میان کسانی که به آن‌ان به‌درستی به‌عنوان گنجینه‌های محلی یاد شد، تنها سه نمونه را برای معرفی به شما برگزیده‌ایم:

خانم عایشه دهقانی

مادر سه فرزند، کارشناس شیمی از دانشگاه دولتی زاهدان، دبیر خرید خدمتی آموزش‌وپرویش و سرپرست کارگاه تولید صابون مایع، خانم دهقانی به‌همراه دو دختر جوان دستیارش، با هفته‌ای دو روز تولید، در شش ماه، چهارهزار و ۵۰۰ کیلوگرم صابون مایع استاندارد با کیفیت خوب تولید کرده‌اند که رایگان بین مردم و عمدتاً از طریق مساجد و مدارس توزیع شده است.

خانم دهقانی بعضی روزها دو کودک کوچک‌ترش را با خود به کارگاه می‌آورد تا در اتاقی که یسارک کودک و یک کتابخانه کوچک در آن قرار دارد، بازی و استراحت کنند. او در پاسخ به پرسش ما درباره بازار فروش آتی محصول کارگاه گفت: ما درحال حاضر در این منطقه تنها کارگاه تولیدی در زمینه مواد شوینده و بهداشتی را داریم. این امتیاز بزرگی است تا در کنار بازاریابی و تبلیغ در شهرهای هم‌جوار بتوانیم محصول‌های کارگاه را به فروش برسانیم.

استاد اشرف علی

استاد اشرف، خود را از آچارفرانس می‌خواند. در کارهای ساختمانی هم‌فکر حریف است. با رویه همکاری همه کارهای کوچک ساختمانی کارگاه‌های مهر و ماه در سرباز را می‌گشاید. در گفت‌وگو با اشرف علی متوجه می‌شوید که او یک کارگر ساختمانی معمولی نیست که از صبح تا غروب کار کند و مزدش را بگیرد و برود؛ با تأیید فعالیت‌های مهر و ماه در زمینه کارآفرینی به شما نشان می‌دهد که از هر نوع توسعه و پیشرفتی در محل زندگی خود، خوشحال است و این احساس رضایت در کلام و چهره خندان و مهربان او بینداست. دوست دارد پروژه‌هایی در منطقه اجرا شود که به قول خود او آن قدر سرگرمی برای بچه‌ها ایجاد کند که به‌دنبال کارهایی نروند تا زندگی خود را نابود کنند، می‌گوید: «اینجا زندگی آدم‌ها به مرز وابسته است. اگر دیده شود که زدی زیاد شده است، این معنی را می‌دهد که آدم‌ها کار ندارند؛ یعنی مرز بسته شده است».

استاد عبدالقیوم

استاد عبدالقیوم هم همراه باور فعالیت‌هایی بوده که با حمایت مهر و ماه در سرباز با گرفته است. با دو مدرک دبیرستان برق و مهندسی عمران از دانشگاه علمی و کاربردی و ۳۳ سال سابقه کار در تأسیسات ساختمان، هنوز نمی‌توانند به بازنشته‌شدن فکر کنند. او می‌تواند نمونه مردی باشد که به وسوسه‌های نوک و بزرگ برای کسب درآمد «نه» گفته است؛ نه به سوختنبری و قاچاق سوخت، نه به تمام جذابیت‌های پرکششی که مرزنشینی می‌تواند برای اهالی این منطقه داشته باشد. عبدالقیوم حضور مؤسسه مهر و ماه را مثبت ارزیابی می‌کند و می‌گوید: «چه خوب است اگر پروژه‌هایی برای ورزش زنان و دخترهای دانش‌آموز هم انجام شود».